

25. septembril
1926.

IV. aastakäik.

Ilmub 20 korda aastas, nimelt iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

Tellimise hind:	Aastas . . . . . Mk. 500.—	Kuulutuste hind:	1 lehekülj . . . . . Mk. 3000.—
	Pooles aastas . . . . . " 250.—		1/2 " . . . . . " 1500.—
	Üksik number . . . . . " 25.—		1/4 " . . . . . " 800.—
	1923 aastak. . . . . " 50.—		1/8 " . . . . . " 400.—
	1924 " . . . . . " 300.—		1/16 " . . . . . " 200.—
1925 " . . . . . " 500.—		Dokumentide kaotamise kuulutused Mk. 50 dokumendi pealt.	
Kõidetud aastakäigud Mk. 80, 125 ja 150 kallimad.		Omavalitsustele kuulutuste pealt lehekülgede järele 30% hinnaalandust.	

Toimetus ja talitus Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12. Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tallinna osakond Nr. 609.

SISU:

Eesti Maakondade Liidu põhikiri	Lhk.	235
Maksuvõlgade sissenõudmisest. — J. Kokamägi	"	237
Maksude sissenõudmine maal jäägu politsei ülesandeks. — Vallasekretäride Seltsi esimees H. Nurk	"	237
Veel perekonnaseisu seadusest. — Eugen Maddison	"	239
Perekonnaseisu seaduse teostamine. — J. Kokamägi	"	241
Läti omavalitsustegelaste külaskäik Eestisse. — G.M., A. S.	"	243
Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest	"	244
Välismaade omavalitsused	"	247
Riigikohtu seletused	"	248
Kuulutused.	"	234, 248

Pärnu maakonnaavalitsuse administratiivosakond teatab, et
vallasekretäride eksamid

peetakse 11., 12. ja 13. oktoobril 1926 a. Algus 11. oktoobril kell 12 päeva, Pärnu maakonnaavalitsuse ruumides.

Eksamile lastakse isikuid, kes vastavad „R. T.“ Nr. 22 — 1926 a. avaldatud Sise-
 ministri poolt 4. märtsil 1926 a. kinnitatud eksam. kava § 4 nõuetele. Soovijatel tuleb
 esitada maakonnaavalitsuse administratiivosakonnale hiljemalt 5. oktoobriks sellekohane
 kirjalik sooviavaldus lühikese eluloo-kirjeldusega ja tarviliste dokumentidega.

Üksikasjaline eksamineerimise kava on avaldatud ajakirjas „Maaomavalitsus“
 Nr. 6 s. a. ja on näha igas maakonnaavalitsuses.

Pärnus, 14. septembril 1926 a. Nr. 366.

Maakonnaavalitsuse administratiivosakond.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,
 kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

— Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7.

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste
 „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Omavalitsuste suured ülesanded nõuavad vastavate teadmistega
 omavalitsustegelasi. Omavalitsustegelaste teadmiste laiendamiseks on
 sündsaks abinõuks Eesti Maakondade Liidu ja Eesti Linnade Liidu ühisel
 väljaandel ilmunud raamat

**„Esimene Eesti omavalitsustegelaste
 kongress 24.—26. okt. 1924 a.“**

Raamat sisaldab peale muu adm. asjade Peaval. juh. *E. Maddisoni*,
 Riigikogu liikme *J. Jansi*, maakonnaaval. esimehe *M. Nepsi*, Riigikogu liikme
M. Juhkami, Maakondade Liidu esimehe *H. Lauri*, hoolekande osak. asja-
 ajaja *A. Allikase*, Maakondade Liidu sekretäri *H. Aviksoni*, Haridusmin.
 Kooli osak. juh. *G. Olliku*, koolinõunik *M. Raudi*, haridusosak. juhataja
J. Reintami, Riigikogu liikme *M. Martina*, linna arsti Dr. med. *P. Põdderi*,
 Kohtuministeeriumi ametniku *O. Tiefi*, Riigikogu liikme *O. Liigandi*, Riigi-
 kogu liikme *K. Einbundi*, maakonnaaval. esimehe *J. Sõnajalgi* ja riigikohtu-
 niku *P. Puuseppa* referaadid.

Raamat on suures kaustas heal paberil 150 lehek. suur.

Hind 250 marka.

Omavalitsused saavad Liitudelt otseteed tellides raamatu 200 margaga.
 Viimane aeg on täh. raamatut tellida!

Vabariigi Valitsuse otsus 9. septembril
1926 a.

Kinnitada.

Riigivanema aset.; J. Soots.
Siseminister; H. Laretei.
Riigisekretär: K. Terras.

Eesti Maakondade Liidu põhikiri.

I. Liidu tegevusala ja õigused.

§ 1. Eesti Maakondade Liidu ülesandeks on hoolitseda Eesti maakondade ja valdade majandusliste ning kultuuriliste ülesannete võimsama täitmise eest, ühtlustada maaomavalitsuste tegevust ja kaitsta nende ühiseid huvisid ning laiendada omavalitsustegelaste teadmisi.

§ 2. Oma ülesannete täitmiseks on Liidul õigus ellu kutsuda ja üleval pidada oma sihtidele vastavaid asutusi, ettevõtteid, koole ja kursusi, korraldada koosolekuid, loenguid ja kongresse, väljaanda ajakirju ja omavalitsustesse puutuvat kirjandust, valmistada omavalitsustesse puutuvate seaduste eelnõusid, esineda seadusandlise kogu ja valitsuse ning temale alluvate asutuste ees märgukirjadega ja võtta osa oma esitajate kaudu nõupidamistest ja komisjonidest, sellekohaste kutsete alustel.

§ 3. Liidul on õigus ühineda teiste ühingute ja liitudega ning ühendusse astuda rahvusvaheliste organisatsioonidega.

§ 4. Liidul on õigus maksvate seaduste alustel omandada ja võõrandada varandust, võtta oma peale kohustusi, samuti esineda kohtus nõudjana või kostjana.

§ 5. Liidul on oma pitsat.

II. Liidu koosseis, tema liigete õigused ja kohused.

§ 6. Liidu liigeteks võivad olla kõik Eesti maakonnaomavalitsused üksikult ja vallaomavalitsused maakondade viisi, kuid mitte vähem, kui $\frac{1}{3}$ vastava maakonna valdade arvust.

§ 7. Liidu liikmeks registreerib Liidu juhatus: maakondasi maakonnanõukogu otsuse ja valdasi maakonnas asuvate valdade esitajate koosoleku otsuse põhjal. Viimane valib ka valdade esitaja Liidu nõukokku. Valdade esitajate koosolekul on igal vallal üks vallanõukogu poolt valitud esitaja.

§ 8. Maakonna- ja vallaomavalitsused võivad igal ajal Liidust välja astuda: maakonnaomavalitsused maakonnanõukogu ja valla-

omavalitsused ühiselt oma esitajate koosoleku, üksikult aga vastava vallanõukogu otsuse põhjal, sellest Liidu juhatusel kirjalikult teatades, ligi pannes vastava otsuse ärakirja, kuid see väljaastumine ei vabasta väljaastujat liikmemaksu maksmisest jooksva aasta eest. Langeb selle juures Liidus olevate vastava maakonna vallaomavalitsuste arv all $\frac{1}{3}$, siis loetakse neid kõik Liidust väljalangenuks.

III. Liidu varad.

§ 9. Varad, mis Liidu ülesannete teostamiseks tarvitatakse, kogunevad:

- liigete ühekordsest sisseastumise maksust;
- igaaastastest liikmemaksudest;
- Liidu ülesannete teostamiseks Liidu nõukogu poolt määratavatest erimaksudest;
- Liidu ettevõtete ja asutuste sissetulekust;
- Liidu varanduste ja kapitaalide sissetulekutest;
- toetustest, annetustest ja pärandustest.

Märkus: Käesoleva § p. b. ettenähtud igaastane liikmemaks määratakse kindlaks kokkukõlas elanikkude arvuga omavalitsuste piirkonnas.

IV. Liidu organid.

§ 10. Liidu organideks on: Liidu nõukogu, juhatus, revisjoni komisjon ja muud täidesaalvad organid Liidu nõukogu valikul.

A. Liidu nõukogu.

§ 11. Eesti Maakondade Liidu tegevust juhib Liidu nõukogu, mis koosneb maakonnaomavalitsuste liigete hulgast viimaste volituste kestvuse ajaks valitud isikutest igast maakonnast:

kuni 50.000 elanikuga	— 1 esitaja
50.000—100.000	— 2 esitajat
üle 100.000	— 3

ja Liidu liigeteks astunud valdade esitajatest, iga maakonna kohta üks esitaja, kes valitud § 7 ettenähtud korras selle maakonna

vallavalitsuste liigete hulgast nende volituste kestvuse ajaks.

§ 12. Liidu nõukogu kutsutakse vähemalt üks kord aastas kokku.

Liidu nõukogu koosolekud on otsusevõimelised kokkutulnud esitajate arvu peale vaatamata, kui tema § 13 ettenähtud korras on kokkukutsutud.

§ 13. Kutsed Liidu nõukogu koosolekutele ühes päevakorraga koosoleku aja ja koha nimetusega saadab juhatus nõukogu liigetele vähemalt üks nädal enne koosolekut kätte.

§ 14. Liidu nõukogu võimkonda kuulub § 1 tähendatud ülesannete teostamine ja eriti:

- a) Eesti maaomavalitsuste elusse puutuvate põhimõttelise tähtsusega küsimuste arutamine;
- b) Liidu põhikirja muutmine;
- d) Liidu juhatuse ja revisjoni komisjoni liigete valimine;
- e) Liidu juhatuse liigetele tasu määramine;
- f) Liidu aastaaruannete ja eelarve kinnitamine ja tegevuskava kokkuseadmine;
- g) maksude (§ 9 p. a, b ja d) määramine;
- h) liikumata varanduse omandamine Liidule, selle pantimine ja võõrandamine;
- i) kodukorra kinnitamine Liidu juhatusele, revisjoni komisjonile ja muudele Liidu asutustele ja ettevõtetele;
- j) küsimuste arutamine, mis üksikute liigete või juhatuse poolt ettepanakse, ja
- k) Liidu tegevuse lõpetamine.

§ 15. Liidu nõukogu otsustab kõik küsimused liht häälteenamusega, väljaarvatud § 14 pp. b, h ja k, mille otsustamiseks $\frac{2}{3}$ häälteenamust nõutakse.

Liidu asjaajamise kord määratakse Liidu nõukogu poolt vastuvõetud kodukorras.

B. Liidu juhatus.

§ 16. Liidu täidesaatvaks organiks on Liidu nõukogu poolt enda volituste kestvuse ajaks Liidu nõukogu liigete hulgast valitud vähemalt kolmeliikmeline juhatus, kes ametid omavahel ära jagab.

Märkus: Juhatus liigeteks võib vähemalt $\frac{2}{3}$ Liidu nõukogu koosolevate liigete häälteenamusega ka isikuid valida, kes Liidu nõukogu liikmed ei ole.

§ 17. Liidu juhatus on Liidu seaduslikeks esitajaks. Tema valmistab ettepanekud Liidu nõukogule, kogub Liidu tegevuses tarvilikku teateid, täidab Liidu nõu-

kogu otsuseid, ajab Liidu jooksvaid asju palkab tarvilikku tööjõudusid jne., oma tegevuses Liidu nõukogu poolt kinnitatud eelarvet ja tegevusala aluseks võttes.

§ 18. Liidu juhatuse koosolekud peetakse tarvidust mööda. Otsused teeb Liidu juhatus liht häälteenamusega. Kui hääled pooleks lähevad, loetakse see küsimus tagasilükatuks. Juhatus koosolek on otsusevõimeline, kui kokku on tulnud vähemalt pooled tema liigetest, nende seas ka esimees või selle asetäitja.

D. Revisjoni komisjon.

§ 19. Liidu asjaajamist ja arvepidmist, kui ka tema tegevust revideerib Liidu nõukogu poolt ühe aasta peale valitud vähemalt kolmeliikmeline revisjoni komisjon.

V. Liidu aruandmise kord.

§ 20. Liidu tegavusaasta langeb ühte kalendriaastaga.

Liidu arvepidamise ja aruandmise kord määratakse kindlaks Liidu kodukorras.

VI. Liidu tegevuse lõpetamine.

§ 21. Liidu tegevus lõpeb:

- a) kui Liidu nõukogu seda $\frac{2}{3}$ häälteenamusega otsustab, või
- b) kui Liidust osavõtjate maakondade arv alla kolme langeb.

§ 22. Liidu tegevuse lõpetamise korral valib Liidu nõukogu vähemalt kolmeliikmelise likvideerimise komisjoni ja määrab kindlaks likvideerimise korra. Likvidaatorite valimisega lõpevad juhatuse volitused. Likvidaatorid kutsuvad välja kas kutsetähtedega, või kuulutustega Liidu võlauskujad, võtavad tarvidusele abinõud Liidu võlgade täieliseks selgitamiseks ja tasumiseks, realiseerivad Liidu varandused, teevad kokkuleppeid ja lepinguid kõrvaliste isikutega ja asutustega Liidu poolt määratud piirides.

Likvideerimise ajal ei kaota käesoleva põhikirja määrused Liidu nõukogu asjus oma jõudu.

§ 23. Liidu lõpetamise korral antakse tema kirjakogu hoiule Harju maakonnavalitsuse arhiivi.

Ülejäänud varanduse kohta teeb otsuse Liidu nõukogu, mida täidavad likvidaatorid.

Eesti Maakondade Liidu Esimees: H. Lauri.
Sekretär: H. Avikson.

Maksuvõlgade sissenõudmisest.

J. KOKAMÄGI.

Käesoleva aasta juunikuul algul saatis Siseministeeriumi administratiiv osakond kõigile maakonnavalitsustele ringkirja, kus palutakse vallavalitsuste tähelepanu juhtida selle peale, et mitte liiga väikseid maksusumme politseile sunniteel sissenõudmiseks ei saadeta. Näiteks, üks vald saadab korraga 198 nõudmist alates 18 margast kuni 200 margani, teine 700—800 nõudmist jne. On ju kõigiti selge, et sarnase suure hulga maksulehtede väljasaatmine, liiategi veel väikeste maksusummade peale, politsei tööd märksa suurendab, kuid tegelikult ei saa siin siiski teiseti toimida. Tartu maakonnavalitsus omalt poolt soovib oma ringkirjas, et sel juhtumisel, kui tähtjaks on jäänud iseäranis palju makse tasumata, vallavanemad ja abid enne võlglaste nimekirja politseile saatmist isiklikult maksude tasumist nõuaksid. Tean valdu, kus selliselt on toimetatud, kuid ka see katse ei ole küllalt soovitavaid tagajärgi annud. Arvan, et sarnaste ringkirjadega midagi kätte saadakse ainult vallavalitsustes, kus asju lohakalt aetakse ja maksude sissenõudmist liiga loiult toimetatakse.

Maksude sissenõudmise kergendamise põhjuseid ja väikeste maksusummade nõudmist väljasaatmise ärahoidmist tuleb mujalt otsida.

Nimelt õiendatakse kinnisvara maksuseaduse § 28 järele kinnisvara maks kahes osas, $\frac{1}{3}$ 30. aprilliks ja $\frac{2}{3}$ 31. oktoobriks. Sama seadus § 30 järele loetakse maksamata jäänud summad maksuvõlaks ja nõutakse tähtjaks möödumisel 2% viivitusrahaga kuus võlgnikult sisse. Samane lugu on ka tulumaksuga. Tulumaksu seaduse § 64 põhjal õiendatakse maks 30. sept. ja 30. nov. ühesugustes osades. Tähtjaks tasumata jäänud maks loetakse maksuvõlaks ja nõutakse § 71 järele politsei kaudu vas-

tuvaidlemata korras sisse ühes 1% viivitusrahaga kuus.

Vastavate ringkirjade ja eeskirjade põhjal peavad vallavalitsused peale maksutähtjaks möödumist ühe kuu jooksul nõudelehed politseile väljasaatma. Seadus ei näe ette, et väikseid maksuvõlge võiks väljasaatmata jätta, sellepärast ei saa siin ka kahte arvamist olla ja toimida tuleb täpselt seaduse paragrahvi järele.

Et politsei ja vallavalitsuse tööd maksude sissenõudmise alal kergendada, tuleks eelpool toodud seadusi vastavalt muuta selles, et maksulehed saadetakse politseile välja peale teise maksuosa tähtjaks möödumist. Sellega oleks ärahoitud väikeste maksuvõlgade väljasaatmine ja politsei töö väheneks tuntavalt, sest hulk maksjaid tasuvad omad maksud peale esimese tähtjaks möödumist.

Kuigi viimasel ajal on räägitud maksude sissenõudmise kohustuste panemistest valdomavalitsuste peale, ei saa seda seisukohta küllalt õigeks pidada. Kuni siiani on politsei maksude sissenõudmise alal heade tagajärgedega töötanud ja mispärast peaks siis seda tööd nüüd teise asutuse peale panema, kellest teada ei ole, kas ta neid funktsioone küllalt korralikult täidab.

Ainukeseks põhjuseks politsei pealt maksude sissenõudmise kohustuste äravõtmiseks on loetud maksulehtede rohkust, mille tagajärjel politsei liiga tööga koormatud olla, nõnda et politseil oma otsekoheste kohustuste täitmiseks küllalt aega üle ei jäävat. Kuid siin tõuseb tahtmatalt küsimus keelele: missugused on siis need politsei otsekoheste kohustused ja kas selle teostamise järele terve välispolitsei aparaat ümberkorraldada ei tule.

Maksude sissenõudmine maal jäägu politsei ülesandeks.

Vallasekretäride seltsi esimees H. NURK.

Maksude sissenõudmise korra uuendamise seaduse eelnõu on Siseministeeriumi poolt väljatöötatud ja Vabariigi Valitsuse kaudu Riigikogule esitatud. Eelnõu järele vabas-

take politsei maksude sissenõudmisest maal ja need ülesanded pannakse vallavalitsuse ametnikkude peale, keda ühes sellega varustatakse politsei õigustega. Oma-

valitsuse ja segamaksude sissenõudmise eest need omavalitsuse ametnikud iseäralist tasu ei saa, kuna ainult riigimaksude ja trahvide sissenõudmise eest võidakse tasu määrata sise- ja rahaministrite kokkuleppel. Linnades jääb maksude sissenõudmine endiselt politsei ülesandeks.

Sarnane on esitatud seaduse eelnõu sisu ja rohkem üksikasju see eelnõu ette ei näe.

Uue korra nõudjad toovad oma seisukoha põhjenduseks ette järgmisi asjaolusid: 1) politsei on maksude sissenõudmisega koormatud ja ei saa sellepärast oma otsekoheseid ülesandeid täita avaliku korra ja julgeoleku kaitseks; 2) omavalitsuse ametnikud suudavad tagajärjerikkamalt makse sissenõuda, kui politsei ja 3) omavalitsuse õigusi tuleb laiendada sellega, et neile anda maksude sissenõudmise õigus, mille tagajärjel nad vastavalt põhiseadusele koha peal paremini riigivõimu saavad teostada.

Asudes nende väidete vaatlusele, jõuame otsusele, et need Eesti olude kohased ei ole.

Seaduste täitmist teostab Valitsus oma organide kaudu, milleks temal õigus on tarvilisi juhatuskirju anda. Ja nende juhatuskirjadest oleneb väga palju ära, kas seadus saab otstarbekohaselt täidetud, ehk jälle täitmine päris võimatuks tehtud. See paistab väga selgesti välja ka maksude sissenõudmise juhatuskirjas, mis on antud sise- ja rahaministrite kokkuleppel ja väljakuulutatud „Riigi Teatajas“ Nr. 61/62 — 1925 a. Selle juhatuskirja järele peab vallavalitsus iga maksja kohta eraldi maksulehe väljakirjutama ja selle vastavale politsei komissarile saatma, kes need peale registreerimist kohalikule konstaablile täitmiseks edasi saadab. Et mõnest suuremast vallast korraga paartuhat eraldi maksulehte komissarile saadetakse, siis pole imestada, kui komissariaadis maksulehtesid korraga 10.000 ümber registreerida tuleb ja edasi anda konstaablitele täitmiseks. Siin ei ole sugugi seadus süüdi sarnase ülearuse tööga koormamises politseid, vaid ainult sise- ja rahaministrid oma ebakohase juhatuskirjaga. Töö lihtsustamiseks ja vähendamiseks võiksid vallavalitsused ainult ühe maksulehe kõigi võlglaste kohta valmistada ja selle politsei kätte anda maksude sissenõudmiseks, mis palju kiiremini sünnib, kui iga maksja kohta eraldi lehe väljakirjutamine. Ei ole ühtegi tarvidust maksude sissenõudmise lehti vallast saata politsei komissarile, vaid need tuleksid kõik anda vahetult kohalikule konstaablile, mis komissari tööd väga vähendab. Kõige selle peale on valitsuse tähel-

panu ammugi juhitud, aga sellel on vähe tagajärgi olnud. Võiks nimetada ainult väikest muudatust, mis selles seisab, et sise- ja rahaministrid on maksude sissenõudmise juhatuskirja muutnud ainult selles osas, et vallavalitsused saadavad iga võlglaste kohta eraldi väljakirjutatud maksulehte mitte enam komissarile, vaid otsekohe konstaablile. Seega on maal komissaride töö vähenenud, aga konstaablitel ja vallavalitsustel on see endiseks jäänud. Vastavad ministrid peaksid selle eest hoolitsema, et otstarbetud ja ennast mitte äratasuvad tööd üldse ära jääksid. Üheks sarnaseks otstarbetuks tööks tuleb ilmtingimata pidada koguni väikeste mõnemargaliste maksude määramist ja sissenõudmist. Maksuseadused tuleksid nõnda muuta, et ennast mitteäratasuvaid väikesi makse üldse ei määrata, ega sisse ei nõuta, näituseks alla 200 marga. See alammäär on tulumaksu juures läbi viidud, ja tuleb otstarbekohaseks pidada. Praegu maksvate seaduste järele tuleb kinnisvara maksulehti väljakirjutada margaliste maksude peale, mis isegi seda maksulehe paberi väärtust ära ei tasu, aga ametnikud peavad seda tegema, sest seadus nõuab.

Kui maksude sissenõudmise asi ja sellega ühenduses olevad toimetused politsei käest ära võtta ja valla omavalitsuste peale panna, siis jääb välispolitsei maal päris ilma tööta, sest heakorra ja julgeoleku kaitsmise asjus ei ole temal seal suurt midagi teha meie kolmeliigilise politsei juures, sest kriminaal asju juurdleb kriminaalpolitsei, aga poliitilisi asju — kaitsepolitsei.

Majandusliselt seisukohalt vaadatuna ei anna uue korra maksmapanek mingisugust kasu, sest konstaablite arv maal jääks ikkagi endiseks, aga vallaomavalitsusel tuleks uusi ametnikka ametisse palgata, mis suuremate kuludega seotud, kuna tulusid selleks ette näha ei ole.

Maksude sissenõudmisel on ilmtingimata vajadus maksuvõlglaste vastu mitmesuguseid sunduslikka abinõusid tarvitada, nagu teenistuse tasu kinnipanemine, varanduse üleskirjutamine ja äramüümine, võlglaste vastutõrkumise kordadel füüsilise jõuga uste avamine, kus üleskirjutamisele ja müümisele kuuluv varandus sees on jne., mis kõik maksude sissenõudjalt ametnikult nõuab osavust, tahtejõudu, julgust ja seadustundmist, mida aga kahjuks meie maaomavalitsuse suuremal osal ametnikkudel tarvilisel määral ei ole. Vallaomavalitsuse ametnik peab arvsse võtma, et ta valitud ametnik on.

Politsei ametnikud on aga ülemuse poolt määratud ja nendel ei ole mingisuguseid naabriliku, suguluse ega teisi era suhteid valla kodanikkudega, nagu seda on valitud vallaametnikkudel, kes ei taha vastollu sattuda oma valijatega ega endale vihamehi ja kättemaksjaid koguda.

Sellepärast on politseil maksude sissenõudmise suhtes suurem edu omavalitsuse ametnikkudest.

Selle kõige kohta on vallaomavalitsustel pikk minevik seljataga, mis küllalt õpetust annab. 1866 aasta vallakogukonna seaduse § 17 järele olid vallavanemal valla talupoja orjuse maa peal elavate talupoegade üle kõik politsei õigused ja sama seaduse § 24 järele veel suuremad õigused, kui nüüd maksude sissenõudjatele ametnikkudele kavatsetakse anda, sest selle § põhjal võis vallavanem käsu vastu panijaid ka aresti trahviga karistada, mida aga nüüd pakutava politsei õiguse põhjal mitte ei saa teha. Sellest hoolimata tulivad maksud talupoja orjusmaa peal elavatelt talupoegadelt palju aeglasemalt ja vähemal määral sisse, kui mõisa maa peal ja linnades elavatelt talupoegadelt, kus politsei maksu sisse nõudis. Seda võivad asjast huvitatud kodanikud igas vallavalitsuses veel praegugi näha, sest selle aegsed raamatud, nimekirjad ja aruanded on vallavalitsustes alles. Eesti maaomavalitsuse tegelased on maksude sissenõudmise asja arutanud paljudel kordadel, nii hästi Vene kui ka Eesti valitsuse ajal ja igakord on selle seisukorra juurde peatama jäädud, et kõikide maksude sissenõudmist peab politsei teostama. Seda politsei õigust ja kohust taheti laiendada Vene valitsuse ajal ka talupoja orjuse maa peale, aga need omavalitsuste palved ja soovid jäeti Vene võimude poolt tähelepanemata. Kui Venemaal Vene rahvusest koosseisvad omavalitsused teistsuguseid seisukohti on väljendanud, nii kui see näha on Siseministeeriumi seletuskirjast eelpoolnimetatud seaduse eelnõu juurde, siis võis see tarvilik ja otstarbekohane olla selle rahvuse juures, aga mitte Eesti rahva juures.

Lõpuks veel kolmanda väite kohta, riigi-

võimu teostamisest kohtade peal omavalitsuste kaudu. Tähtis ei ole ometi see, kes makse sissenõuab, vaid tähtis on omavalitsustel see asjaolu, et neile antakse sarnased maksustamise võimalused, mis võimaldavad kõiki tarvilisi väljaminekuid teostada. Kui omavalitsuse tegelaste poolt ja nende koosolekutel on räägitud politsei õigustest, võimust ja kohustest, siis on ikka sellele seisukohale asutud, et terve politsei aparaat oleks omavalitsusest ärrippuv olnud, ehk omavalitsustel vähemalt kõikide politsei ametite peale kandidaatide ülesseadmise õigus olnud, aga mitte sarnaseid otsusi ei ole kuskil vastu võetud, et valdades politsei käest maksude sissenõudmise kohustused ära võtta ja need vallaametnikkude peale panna.

Politsei seaduste eelnõude arutamise puhul Asutava Kogu komisjonis, millest nende ridade kirjutaja liikmena osa võttis, ei pandud maksude sissenõudmist politsei peale mitte sellepärast, et kardeti omavalitsustele seda õigust anda, vaid sellepärast, et omavalitsuse ametnikkudel jääks rohkem vabadust puhtomavalitsuse ülesannete täitmiseks, kuna välispolitsei üheks tähtsamaks tööks õieti maksude sissenõudmine jäigi. Ja kui nüüd uus kord maksude sissenõudmise alal tahetakse maksmata panna, siis võiks seda katseks teha mitte valdades, vaid linnades, kus juba praegugi iseäralised vee-, valgustuse-, turu- ja teiste maksude sissenõudjad ametis on, kellede arvu, võimu ja õigusi tuleks suurendada. Linnad aga on sarnase uuenduse vastu, sest ei näe sellest kasu, vaid ainult kahju.

Kirjeldatud asjaolusid arvesse võttes tuleks praegune maksude sissenõudmise kord politsei kaudu maksmata jätta, aga sissenõudmise moodust tuleks sise- ja rahaministritel nõnda muuta, et asjata kantseililine töö ära jääks.

Ettekantud asjaolusid arutas läbi Valla sekretäride Selts ja tunnistas Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud maksude sissenõudmise korra muutmise seaduse eelnõu mitte vastuvõetavaks, mille tagasilükkamist Riigikogu poolt palutakse.

Veel perekonnaseisu seadusest.

Teisena kirjutab

Eugen Maddison:

See on esimene artikkel, mis mitte kirikuõpetaja sulest, kuid mis kirjutatud samas

vormis, samas toonis, mis kirikuõpetajate omadki. T. Laur leiab isegi, et perekonnaseisu seaduse täitmine tuleks vähemalt üheks aastaks edasi lükata, ja seda siis,

kui terve aparaat juba käimas, kui mitmelt ja mitmelt poolt nõutakse mitte selle seaduse seismapanemist, kuid selle teostamist täiel määral (perekonnaregistrite sisseseadmist kõikide kodanikkude jaoks). Artiklit lugedes, ei tahaks uskuda, et ta on tulnud omavalitsustegelase sulest. Kas võib omavalitsuse tegelane, näit., kirjutada, et omavalitsuste peale on „veeretatud“ „keerulised ja vastutusrikkad“ kohused, või kas võib omavalitsustegelane paha meelt avaldada, et perekonnaseisu muudatuste registreerimine (mis teatavasti mitte ainult kodanikkude, vaid ka riigi huvides) sünnib „tasuta“, või olla arvamisel, et meil ei tarvitseks sammuda ühes terve kultuurilise ilmaga, sest kõiki neid asjatoimetusi toimetasid meil korralikult „tuhatkorda lihtsamal kujul... vaimulikud terved aastasadajad“, või pöörata küsimisega, „kas ja kellelt on õigus perekonnaseisu ametnikkel selle ülivastutava tegevuse eest omale palka saada“? Teatavasti oli I-sele Riigikogule esitatud eelnõus ettenähtud, et perekonnaseisu muudatuste registreerimist saavad toimetada umbes 60 erilist riigiametnikku, ja kas ei olnud siis selle vastu just meie omavalitsused, leides (täie õigusega), et see peaks olema omavalitsuste ülesandeks? Kas tõesti tahetakse nii teostada põhiseadust omavalitsuse osas, et iga ühe uue ülesande puhul kohe ka palga või tasu küsimus päevakorrale kerkiks. Ei, omavalitsustegelane ei või kunagi olla omavalitsuste kompetentsi laiendamise vastu. Just vastuoks. Ta peab selle laiendamise kasuks võitlema, ühtlasi võideldes ka omavalitsuste uute sissetulekute allikate eest. Kuid, minu teada, arvab nii ainult T. Laur, sest minul olevate andmete järgi (ja neid ei ole mul vähe) otsustades, ei ole palga küsimust meie omavalitsuste perekonnaseisu ametnikud seni ülestõstnud, mis igatahes neile auks. Sellepärast soovitaksin kõigile neist eeskujuga võtta, iseäranis nüüd, kus perekonnaseisu seadus n. n. kannataja osas.

Mis puutub perekonnaseisu seaduse puudustesse, siis on nemad olemas, kuid neid ei näe ei T. Laur ega ole näinud ka kirikuõpetajad, kes on viimasel ajal palju peatanud perekonnaseisu seaduse „puuduste“ juures.

Nähtavasti on T. Laur'ile teadmata abielu seadus („Riigi Teataja“ nr. 138 — 1922 a.), sest muidu ei kõneleks ta sellest, et siseministri juhtnõõrid teevad alaealiste vanemate või eestkostjate nõusolekut kohustavaks alaealiste abiellumise

juures. Seda teeb materiaalseadus — abielu seadus (§§ 8 ja 9). Siseministri juhtnõõride ülesandeks oli aga seletada perekonnaseisu seaduse käsitamist. Mispärast kõnelda siin perekonnaseisu seaduse „lapimisest“ on enam kui asjata. T. Laur'ile ei peaks ka teadmata olema, et viimase aja seadusandlus mitte ainult meil, vaid ka Lääne-Euroopas ei tee tegemist enam detaalidega, vaid jätab seda teha täidesaatvale võimule, ja seda sel lihtsal põhjusel, et elu tempo ei ole enam endine, et seadusandlus ei jõua tema järele, ei jõua kõiki ette näha. Et perekonnaseisu seadus oleks „ülepea kaela vastu võetud“ seda kuulen esimest korda. Minu teada, arutasid teda isegi meie omavalitsuste liidud, kaalus teda I-ne Riigikogu, kaalus kolme aasta jooksul II-ne Riigikogu, kes teda ka vastu võttis.

Kuid läheme T. Laur'i poolt ülesleitud puuduste juurde. Kõige pealt leiab T. Laur, et siseministri juhtnõõrid ei „klapi“ kokku perekonnaseisu seadusega: perekonnaseisu seadus (§§ 1 p. 2) kõneleb, et iga E. V. kodaniku üle peetakse... perekonnakirju“ jne., kuna „siseministri juhtnõõride... § 60 märkus lausub, et kõigi E. V. kodanikkude kohta... peronnakirjade sisseseadmise sünnib sellekohase erikorralduse põhjal.“ Pean ütleva, et seda perekonnaseisu seadus otseskohe ei kõnele. Küsimus on üldse vaieldav. Riigikogus võitlesid kaks voolu — ja isegi nii, et üks aruandja (hra T. Kalbus) oma kohused maha pani leides, et perekonnaseisu seadus ei näe ette ja ei võigi ettenäha, et perekonnaregistrisse saaks sissekantud kõik praegu elus olevad kodanikud sest tema ei ole elanikkude register. Mitte ükski vool ei võitnud, — otsustajaks peab olema siin elu ise, tuge des perekonnaseisu seaduse redaktsioonile. Siseministri juhtnõõrid on püüdnud siin mitte kaugemale minna, kui seadus otseskohe lubab, kuid ühtlasi (märkuseks) valmistades pinda teisele seisukohale.

Edasi leiab T. Laur, et perekonnaseisu seaduses valitseb selgusetus „perekonnaseisu endiste arhiivide“ kohta, ja küsib, missugused kuuluvad üleandmisele siseministrile (siseministeeriumile E. M.), „kas kirikute või vallavalitsuste, või mõlemad.“ Kui T. Laur oleks tuttav S. K. IX kõitega, siis teaks ta, et üleandmisele kuuluksid „esiteks“, usuühingute ja nende keskvalitsuste perekonnaseisu arhiivid, s. t. see osa üldarhiivist, mis puutub perekonnaseisu muudatuste registreerimisesse ja mille peale ei ole kunagi vaadatud, kui era-

asutuste eraomanduse peale. Kirikud olid avalikõiguslised asutused ja, perekonnaseisu muudatusi registreerides, täitsid nemad avalikõiguslised (riiklised) ülesanded, mispärast siin ei võigi juttu olla vöörandamisest. Teiseks, kuuluksid üleandmisele linnade omad samas osas (nagu teada, saadeti linnavalitsustesse hoiule juutide meetrikaraamatud ja peale selle toimetasiid mõned linnavalitsused ka teiste kodanikkude perekonnaseisu muudatuste registreerimist Vene Ajutise Valitsuse südametunnistuse vabaduse määruise põhjal); kolmandaks, politsei omad, kes toimetasiid lahkusulistele perekonnaseisu muudatuste registreerimist. Edasi on T. Laur'i arvates puuduseks see asjaolu, et kõik arhiivid koondakse ühte keskk kohta. See on, esiteks, hädaohtlik ja, teiseks, rikub detsentraliseerimise põhimõtet. Selle kohta oleks esiteks ütelda, et Eesti ei ole nii suur, et oleks vajadus mitmete arhiivide järgi; teiseks, et esialgu oligi tahetud luua mitu arhiivi, kuid sellest loobuti (Riigikogus!) muu seas, sel põhjusel, et see oleks võimatu teostada. Katsugu seda teha T. Laur. Mis teeks ta, näit., kirikute meetrikaraamatutega? Ärgu kartku ka T. Laur, et arhiivide koondamine siseministeeriumi suurendaks seal teenistuses oleva ametnikkude koosseisu. Minu teada, ei ole seal viisiks, kohe mõne uue ülesande juurdetulemisel ametnikkude koosseisu suurendada. Ei ole tarvis karta ka „paberi“ hädaohtu, sest seda ei saa olema, esiteks, sellepärast et suuremal osal meie kodanikkudel on juba olemas vastavad tunnistused, teiseks sellepärast, ei ole takistusi selleks, et ametnikud — vaimulikud ka edaspidi välja annaksid tunnistusi nende arhiivides olevate raamatute põhjal, kolmandaks, sellepärast, et tunnistuste väljaantavate ametnikkude arv kohtadel on nüüd palju suurem, kui enne (vaimulikud, valla, alevi ja linna omavalitsuste perekonnaseisu ametnikud). Mis puutub perekonnaregistri andmete „sidesse“ valdade endiste perek. raamatutega ja revisjoni kirjadega, siis pean ütleva, et seda sidet ei või olla, sest perekonna-

register on ikkagi midagi muud, kui tähendatud raamatud ja kirjad, ta on midagi muud nii sisuliselt, kui ka vormiliselt. See side võib ja saab olema elanikkude registriga.

Edasi pean ütleva, et perekonnaseisu seadusel ei olnud vaja „täpsemalt“ normeerida vaimulikkude ja omavalitsuste perekonnaseisu ametnikkude tegevuspiirkonda, sest nende poole on õigus pöörata kõigil, kel tarvidus mõnd perekonnaseisu muudatust registreerida.

Mis puutub sellesse, et paljud ametnikud kaebavad, et ei ole suutnud asjaga küllalt hästi tutvuneda, põhjusel, et tarvilised raamatud ja plaketid olid hilja kätte saadetud, siis pean tähendama, et ei ole sellest midagi kuulnud. Arvan, et ka tähendatud ametnikkudel, kellest kõneleb T. Laur, olid teada perekonnaseisu seadus, siseministri juhtnõõrid selle seaduse kohta raamatute, registreite ja tunnistuste vormid ja ühtlasi oli neil sellest ajast küllalt asjaga tutvunemiseks.

Perekonnaseisu seaduse tõsine puudus peitub aga selles kompromissis, mis temast punase joonega läbi läheb, — nimelt selles, et ta näeb ette perekonnaseisu ametnikke „ameti poolest“ ja perekonnaseisu ametnikke „soovi korral.“ See kompromiss on kõikide puuduste alus ja juur, kuid ka siin saaks aidata, kui võtta seadust (perek. sead. § 7 teine liige) täpselt, tekstuaalselt, nii kui ta sõnades väljendatud, mis vastaks ka seadusandja tahtmisele. Seadus kõneleb: „peale selle on perekonnaseisu ametnikkudeks nende kirikute ja usuühingute vaimulikud, kellel käesoleva seaduse jõusseastumiseni maksvate seaduste põhjal õigus registreerida perekonnaseisu muudatusi“ jne. Nagu sellest näha, ei kõnele seadus, et perekonnaseisu ametnikkudeks võivad olla ka need ja need, vaid ütleb „on“, millest võiks järeldada, et ka tähendatud vaimulikud on „ameti poolest“ perekonnaseisu ametnikud.

Perekonnaseisu seaduse teostamine.

J. KOKAMÄGI.

II Riigikogu poolt 12. nov. 1925 a. („R. T.“ Nr. 191/192—25) vastu võetud perekonnaseisu seadus on põhjapaneva tähtsusega ja

loob hoopis uued alused senises sündide-, abielude- ja surmade registreerimises.

Perekonnaseisu seaduse § 7 järele on

pandud perekonnaseisu ametnikkude kohused alevites ja valdades alevi- või valla-sekretäri, linnades linnasekretäri peale; suuremates linnades võib selleks ka eriametnikku ametisse võtta. Peale selle võivad olla perekonnaseisu ametnikkudeks veel kirikute ja usuühingute vaimulikud. § 10 järele on omavalitsuse perekonnaseisu ametnikkude kohta maksev üldine omavalitsuste järelevalve kord, ametnikud-vaimulikud alluvad aga otsekohe Siseministeeriumile. Sama paragrahvi teine lõige lausub veel, et oma tegevuse eest vastutavad perekonnaseisu ametnikud riigiteenijatega ühesugustel alustel.

Nagu eelpooltoodust näeme, on valla- ja aleviomavalitsuste, eriti valla- ja alevisekretäride peale suured riiklised kohustused pandud, kuna teisest küljest seadus vaikib õigustest, mis need kohustuste kandjad peaks vastavalt omama. On ju loomulik ja kõigile selge, et kohustuste pealepanemise korral ka vastaspoolele teatavaid õigustusi peab andma, kuid praegusel juhtumisel ei anna seadus omavalitsuste perekonnaseisu ametnikkudele mingisuguseid õigustusi, küll aga teeb see seadus perekonnaseisu ametnikud oma tegevuse eest vastutavaks riigiteenijatega ühesugustel alustel.

Kuid mitte üksi valla- ja alevisekretäride peale ei ole kohustusi pandud, vaid ka valla- ja alevivalitsuste peale. Selle seaduse § 19 järele võtab riigikassa ainult perekonnaseisu registreerimisse puutuvate raamatute ja formulaaride muretsemise kulud oma kanda, mis tasutakse Siseministeeriumi eelarve järgi, kuna kõik muud kulud, nagu registr. asutuste sisseseade, kalevite, posti ja kantsleikulud, jäävad omavalitsuste kanda. Omavalitsuste eelarved on aasta algul kokkuseatud ja neis eelarvetes puudub muidugi registr. asutuste sisseseadmiseks tarviline krediit. Millest tekkinud kulusid katta, jääb küsitavaks. Riiklise toetuse peale ka lootust panna ei tohi. Riiklise toetuse asjas on huvitav ära märkida, et E. Maakondaae Liidu algatusel võeti Rahaministeeriumi erakorralise eelarvesse vastutasuna ärajäänud tshekimaksule 52 miljoni marka. Rahaministeerium tahtis seda summat maakonna- ja linnavalitsuste vahel ärajagada ja oleks vallad täiesti ilma toetuseta jätnud, kui Liidu juhatus Rahaministeeriumile selgeks ei oleks teinud, et maakonnavalitsused sellest toetusest osa ei saa. Tähendab: Rahaministeerium ei teadnud, et tshekimaksust vallad osa said.

Perekonnaseisu seaduses ettenähtud raamatud ja formulaarid saadeti omavalitsustele välja nõnda ütelda kaheteistkümnendal tunnil, mis ei võimaldanud perekonnaseisu ametnikkudel tarviliselt asjaga tutvuneda ja vormidesse süveneda. Kui siamaani Riigikogus ja mujal on põhjendatud sellele, et endises kiriklises toimingus kodanikkude registreerimise alal kõiksugu korratused ilmsiks tulid, siis võib ka nüüd ütelda, et uue registreerimise korra juures tingimata korratused ilmsiks tulevad ja mis peaasi, puudub ühtlus registreerimise raamatute pidamise alal, sest iga ametnik võib vormidest isemoodi aru saada. Siseministeerium töötas välja küll raamatute vormid, kuid jättis väljaandmata üksikasjalikud instruksioonid. „R. T.“ Nr. 48 — 26 a. on küll avaldatud „Siseministri juhtnõõrid perekonnaseisu seaduse kohta“, mis sisaldavad eneses tervelt 89 paragrahvi, kuid neis juhtnõõrides on üldine sissekannete ja registreerimise kord näidatud, üksikasjaline aga puudub.

Võiks oletada, et omavalitsuste perekonnaseisu ametnikud veel asjaga kuidagi hakkama saavad, kuid mis peavad tegema kirikute ja usuühingute ametnikud-vaimulikud, sest paljud usuühingud „Riigi Teatajat“ ei telli ja ka üldist juhtnõõri ei ole neile antud.

Olen selles asjas isiklikult mitme omavalitsuse perekonnaseisu ametnikuga rääkinud ja saadud üldmulje on sarnane, mis laseb eeldada, et registreerimise töös lahku minekud võivad tekkida. Kui hiljuti üks ametnik-vaimulik mõnesugustes küsimustes registreerimise alal juhtnõõride saamiseks Siseministeeriumi poole pööras, siis leidis üks osa meie ajakirjandusest, et see üks õige rumal samm oli. Seda vaimuliku nimetati „õpetajaks kuu pealt jne.“, kuid asjata. Teadmatused on veel suuremad. Selle seaduse teostamisel tuleb perekonnaseisu ametnikkudel mõningatel juhtumistel (leitud surnukehade registr.) ka politsei protokollide põhjal tegutseda. Seaduse § 54 näeb ette, et surnukeha leidmisel teeb kohalik politsei asja kohta protokoll ja teatab sellest pärast surnu isiku kindlakstegemist kohalikule perekonnaseisu ametnikule registreerimiseks. § 52 järele tuleb igast surmajuhtumisest kolme päeva jooksul perekonnaseisu ametnikule teatada, millest järeldama peab, et ka politsei on kohustatud surnukeha leust samal tähtajal teatama. Tean isiklikult juhtumist, kus leitud surnukeha kohta kohalik konstaabel mingisugust teadet ei saanud, perekonnaseisu

ametnik aga ilma politsei teadaandeta leitud isiku surma registreerida ei saanud. Lõpuks tuli välja, et konstaabel ei teadnudki sarnastest kohustustest, mis seaduse § 54 ja Sisem. juhtnõõrid § 47 ja 48 politsei peale panevad. Tähendab, et ka politseil puuduvad tarvilised juhtnõõrid.

Ei saa eitada selle seaduse tarvilikkust, sest riik peab oma kodanikkude registreerimise alal kindlad korraldused maksuma, kuid peaasi on see, et see seadus ilma tarviliku ettevalmistuseta maksuma pandi.

Enne seaduse makspanemist oleks pidanud ministeerium korraldama tingimata perekonnaseisu ametnikkudele vastavad kursused-koosolekud, kus oleks ametnikke üksikasjaliselt uute vormidega ja sissekannetega tutvustada võidud. See oleks tähtis olnud just töö viljakuse ja ühtlustamise suhtes. Seda aga ei tehtud ja raamatud saadeti lihtsalt perekonnaseisu ametnikkudele kätte. Kui juba üldise rahvalugemise ajal raiooni instruktoreid vormide suhtes instrueeriti, siis oleks pidanud seda sarnase põhjapaneva ja ühiskondliselt tähtsa seaduse makspanekul tingimata tegema.

Kuid ka praegu ei ole see veel hilja. Võiks ju lähemas tulevikus vastavad instrueerimise koosolekud perekonnaseisu ametnikkudele toime panna. See nõue oleks täiesti õigustatud, seda enam veel,

et need raamatud jäävad aastasadasid püsima ja kes vastutab selle eest, et nad alguses juba korralikult ei peeta.

Lõpuks tuleks veel tähendada, et seaduse § 65 järele antakse kirikute perekonnaseisu endised arhiivid üle Siseministeeriumile kolme kuu jooksul, kuid seadus jätab lahtiseks, kes selle aja jooksul ja hiljem perekonna- ja muid tunnistusi välja annab. Kirikuõpetajad seda teha ei tohi ja vallaomavalitsuste perekonnaseisu raamatud (endised rulliraamatud) ei ole tunnistuste väljaandmiseks küllalt kohased allikad. Tunnistusi aga vajavad kodanikud igal ajal. Mõningatel juhtumistel (pärijate selgitamisel kohtus jne.) tuleb veel mitme põlve tagant esivanemaid otsida.

Seadus jätab lahtiseks ka selle küsimuse, kes täidab perekonnaseisu ametniku aset ametniku haiguse, äraolemise ja muul korradel.

Kõiki puudusi ei luba ajakirja kitsas ruum ülesse lugeda. Arvan, et ka need küllalt selge pildi annavad neist puudustest, mis selle seaduse kiire makspanek enesega kaasa tõi.

Et raskusi ja asjata sekeldusi ära hoida, peaks Siseministeerium registreerimise alal täiendavalt tarvilised näpunäited andma ning vastavad instrueerimise kursused perekonnaseisu ametnikkudele korraldama.

Läti omavalitsustegelaste külaskäik Eestisse.

Pärnumaal:

29., 30. ja 31. augustil Pärnu maakonna-valitsust külastajaid Volmari maakonna omavalitsustegelasi huvitas kõigepealt meie mv. moodus. Lätis puudub omavalitsuse korralduseks vastav seadus. Praegu on seal maksev järgmine kord:

Mv. esimees määratakse siseministri poolt. Liikmed (2) valitakse vallanõukogude poolt. Maakonnavalitsus töötab peajasjalikult järevalve alal ja koolide majandusline külg on mv. käes. Maakonnanõukogu ei ole.

Puuduvad neil tervishoiu, teede, põllutöö, hoolekande ja teised osakonnad. Tervishoiu alal on neil ametis ainult maakonna arst ja velsker, kes saavad riigilt palga ja teostavad riiklisi ülesandeid. Jaoskonna arsta ei olla, ka maakondlisi hoolekande asutusi ei ole, on ainult valdade omad.

Teede alal on ametis maakonna insener kes palga saab riigilt ja töötab täiesti iseseisvalt oma kantsleiga. Insener on ka ainukene teede revident. Põllutöö alal on ametis maakonna agronoom, kes töötab ka iseseisvalt ja saab palga riigilt. Koolinõunikude asemel on neil ametis maakonna rahvakoolide inspektor igas maakonnas, kas suures ehk veikeses, ikka ainult üks. Inspektor saab palga riigilt, sama sõidu- ja päevarahad ja kantsleil kulud, umbes nii nagu Vene ajal. Mv. haridusosakond ajab majanduslisi asju. Seal on 3 ametnikku, juhatajaks mv. esimees. Õpetajate palgad maksetakse samas proportsioonis riigi, maakonna ja valla vahel kui meil. Tugev olla neil vool keskkooli just maale paigutada, selle tõttu ka linnades õppemaks kõrgem. Volmari maakonnavalitsuses olla 11 ametnikku. Valdade ja alevite oma-

valitsuse korraldus umbes samane kui meil. Maksude sissenõudmist korraldatakse valdade kaudu, olla kindel tahe sunniviisil sissenõudmist politsei kätte anda (Meil tahetakse vastupidi).

Lätlasi üllatas meie suur ehituste aja-järk. Vaadati maakonnaavalitsuse asutusi, kus igal pool suuremad remondid ja ümberehitused kas parajasti lõppenud ehk pooleli olid, mille alal neil seisak valitseda. Läti keskkool olla 4 aastane, algkool, nagu meilgi, 6 aastane, kuid kõik kuus aastat juba sunduslikud.

Meie ühismeiereisid vaadates tuli ilmsiks, et nemad oma piima eest mitte nõnda kõrget hinda ei saa maksta. Vallavanemal Tobisel olla kodus suur talu üle 240 vk. põldu, oma piima tegevat tema juustuks, mis ka ei võimaldavat nii kõrget hinda piima toobist saada, nagu seda meie ühismeiereid maksavad. Hr. Tobis on agronoom ja temast räägitakse kui tulevases Läti põllutööministri kandidaadist.

Peale maakonnaavalitsuse ja tema esimehe on Lätis veel maakonna ülem, nagu Vene ajal oli kreisiülem, kelle alla kuuluvat peasjalikult politsei.

Läti omavalitsustegelased vaatasid meil Pärnu linna, põllumajanduslist erinäitust, tutvunesid põhjalikumalt maakonnaavalitsusega, vaatasid Pärnu ühismeiereid, Sindi kõrvalabitariivitajate vanadekodu, missugust neil ei ole, Mõisaküla alevivalitsust, algkoole, linavabrikut, raudtee tehaseid, Chr. Arro talu Abja Palul, Abja linavabrikut, Abja vallavalitsust, Abja gümnaasiumi, Karksi varemeid ja kirikut, Polli põllutöö kooli ja V. Kariste silla ehitustööd. 31. aug. õhtul sõitsid vallavanem Tobis ja sekretär

Rusman tagasi Lätti, kuna teised Viljandisse sõitsid.

Pärnu maakonnaavalitsus kavatseb ka lähemal ajal sama eesmärgiga Volmari mv. külastada. G. M.

Viljandimaal:

Õöl vastu 1. septembrist jõudsid Viljandisse Pärnumaal ringreisil olnud Läti omavalitsuse tegelased.

Külalistele oli Mõisakülla vastu sõitnud maakonnaavalitsuse abiesimees H. Reiner. Viljandis veetsid külalised öö „Põllumeeste kodus“. Järgmisel hommikul võtsid maakonnaavalitsuses külalisi vastu maakonnaavalitsuse esimees H. Lauri, maakonnaavalitsuse liikmed, koolinõunikud, maakonnaarst j. t. Tutvuneti maakonnaavalitsuse asjaajamisega, loomakliinikuga, maakonna ambulatooriumiga ja bakterioloogia kabinetiga. Ühtlasi käidi maakonna poeglaste gümnaasiumis ja Viljandi Eesti Haridusseltsi tütarlaste gümnaasiumis.

Peale seda sõideti autodel maakonnas asuvaid asutusi vaatama. Saatmas olid maakonnaavalitsuse esimees H. Lauri, abiesimees H. Reiner, põllutööosakonna juhataja J. Hansen ja koolinõunik M. Raud. Käidi järgmistes asutustes: Vana-Võidu põllutöökoolis, Eesti Aleksandri (Olustvere) Põllutöökeskkoolis, Olustvere vallamajas, Kõo valla Soomevere ja Kirevere 6 kl. algkoolides, Võisiku varjupaigas, Põltsamaa tööstuskoolis, Põltsamaa linnavalitsuses ja teistes Põltsamaa asutustes.

Lahkusid külalised Viljandimaalt 2. septembri hommikul Jõgeva jaama kaudu, kuhu neid saatmas oli maakonnaavalitsuse esimees H. Lauri ühes teiste eeltähendatud saatjatega. A. S.

Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest.

Tartumaa vallaomavalitsustegelaste koosolek.

Perekonna seadus ja tema eluviimise juhtnöörid võetakse kõigepealt selgitusele. Juhataja hra Üunapuu kurdab, et selles asjas päritakse igapäev arutu palju seletusi. Seadus on aga puudulik, elunähtusi on nii palju, et neid kõiki seadus ettenäinud ei ole, kuid seletusi kõigile üksikult keegi anda ei suuda ega teagi. Sellepärast tu-

leks siin üksikult arusaamatused avaldada, kirja panna ja ministereeriumile seletuste andmiseks saata. Kohe algab ka arusaamatuste sõelumine. Mõned lahendatakse koha peal Tartu linna perekonnaseisu registreerimise ametniku autoriteetlikkude näpunäidete kaudu; suurem osa aga esitatakse ministereeriumile. — Seal on küsimusi, mis teha lastega, kes juba 5 ja rohkem aastat ristimata, registreerimata ja nimeta, kuidas toimida Nanseni passiga varustatud isikute laulatusel, kuidas toimida, kui abi-

ellujad soovivad sõrmusid vahetada. Eri- list vaielust tekitab küsimus surmajahtu- miste tunnistuste väljaandmise üle. Blank- ketil seisab „surnud ja on maha maetud“. Kuna tunnistus tuleb väljaanda küll peale surma, kuid enne mahamatmist, sest õpe- tajad ilma selle tunnistuseta maha ei ma- tagi, siis arvatakse, et tuleks kirjutada „ja saab maha maetud“. Kuid samas pörka- vad koosolejad tõsiasja ette, et nii surnu pärast aastakümneid tunnistuse järele veel mahamaetud saab. — Palju saavad siin sarjata maa kirikuõpetajad, kes registree- rimisetöid igatepidi takistada püüavad.

Jääb mulje, nagu poleks uue registreeri- misviisiga mitte kõik korras ja et siin vist paljud kahekordselt registritesse kantakse.

Tartu maa väljendab esmakord- selt avalikult oma arvamist kohtute asjus.

Arutusele tuleb vallakohtute elluviimise küsimus. Selle küsimuse parim tundja meil hra adv. Jans annab põhjaliku üle- vaate vallakohtute ajaloo arenemise üle meil. Vallakohtud on meil olnud esimesed asutused peale 600 aastast orjaööd, milles meie esivanematel lubati tegutseda. Seda luba andsid üle saja aasta tagasi võõrad võimumehed. Ja kohtumõistmine rahva enese poolt oli ka, mis meie rahvast vaim- liselt kasvatas. — Kõigile sellele tõmbasid Asutava Kogu aegsed mehed ühe ropsuga kriipsu peale. Kõik see on aga kohtu ja õiguse rahvast kaugele viinud. Toob ku- jukad näitused, kuidas elanikud kohtu kau- guse tõttu kannatavad aineliselt ja moraal- selt. Tema ise, olles kolm aastat Tartu hoolekande kohtu liige, pidi sealt oma si- semise äratundmise tõttu äraastuma, sest ühtki kõige väiksemat küsimust seal ei saadud lahendada ilma valla hoolekande- kohtu abita. Ja kui nii, milleks siis lin- nas hoolekandekohus?

Elu on näidanud, et vallakohtud on kangemad kui riigivõim, sest et nad osa on rahva hingeelust; nad on väljakasva- nud elunõuetest ja varem ehk hiljem saa- vad nad jälle ellukutsutud.

Jansi referaati kuulatakse surmavaiku- sega ja lõpul saab referent sooja tänu osa- liseks.

Sõna saavad koosolejad. Esimesena tä- hendab Vara hallpea vallavanem, et rah- vas vallakohut ei taha. — Seal tõuseb aga teiste vallavanemate poolt protesti torm. Arvatakse, et see Vara rahva arvamine ei või olla. Kudina vallaesitaja seletab, et rahvas on tüdinenud rahukohtunikkudest

ja rahukogust, kus aastate kaupa asja oo- data tuleb ja kuhu käimine rahva vaeseks teeb. Meie rahvas, kes on loonud oma vere ja vaevaga omariikluse, ei saa kunagi nõus olla, et üksikut mehed esimeses riigisutuses ühe sulekriipsuga hävitanud on vallakohtu. Esimese „Riigi Teatajaga“ on kriips tõmmatud kõige tarvilikumale asutu- sele, mis rahva enda juhtida oli üle sada aasta. — Kurs arvab, et tuleks rahukoh- tunikkudele praegusel kujul üldse kriips peale tõmmata ja neid ära kaotada.

Lõpuks võtab koosolek ühel häälel vastu resolutsiooni, et koosolek tunnistab tarvi- likuks vallakohtute uuendatud kujul kiires korras ellukutsumise rahva vaimlise kas- vatuse ja õigusmõistmise rahvale kättesaa- davamaks tegemise otstarbel, mispärast Vabariigi Valitsuse ees palvega esineda viibimata vallakohtute asutamise seadus väljatöötada ja maaksma panna.

Õiglane tee-jaotus valdade vahel.

Kuna Vene ajast peale valdade teejao- tus ja teetegemine suurel määral selle all on kannatanud, et üksikutel valdadel tihti mitukümmend versta ära tuli sõita, kui oma tee osa juurde sai, nii et teetegemi- seks enam jõudugi ei olnud, on Tartu maakonnaavalitsus juba aastate viisi ametis küsimuse kallal, kuidas tee kohustust nii ära jagada, et iga vald võimalikult oma valla piirides ehk naabruses teed teeks. Selleks on teed ja sillad ära mõõdetud ja hinnatud ning teetegemise üksustesse jaga- tud. Üksused on nüüd valdade vahel ära jaotatud ja see ongi võimaluse annud, et valdade teekohustus ühe koha peal ja li- gidal täita tuleb. Sillad 20 meetrilise ava- usega ja suuremad jäävad sellejuures ma- akonna teha. Jagamise kava on maakon- navalitsuse poolt kinnitatud ja neil päivil saadetakse igale vallale kätte tema teede kaart ühes vastava seletustega ja juhatus- tega. Pärast seda, kui teedejaoskonna ametnik kõikide küsimuste peale selgitust annud, võetakse kava vastu eeldusega, et maakonnaavalitsus arvesse võtab tehtud näpunäited.

Nüüd läheb aga lahti üldine hädalda- mine eriti sildade ja truupide tegemise koormavuse juures. Materjaal antavat metsavalitsuse poolt halb, küüdimehed, keda maapidajad truubitegemisele väljasaa- davad, ei oska kirvest käes hoida jne. Sellepärast, tunned sillast ülesõidul, nagu sõidaksid üle klaveri. Terve kallid suvi kulub vallaametnikkudel ära selleks, et

sildadega jannata. Sellele nutule annab aga külma duschi Tähtvere vallavanema seletus, et temal üle saja silla vallas, kõik on alati korras ja mingit raskust temal nende juures ei olevat. Hädaldamiseks polla ka mingit põhjust, kui silla ehitusel tarvitatakse kolme meetodi, nimelt: materiaal tuleb võtta vastu ainult hea, milleks seadus ka kohustabki, töö tuleb teha põhjalikult ja järelvalve peab olema asjatundlik.

Omavalitsuse valimise seaduse muudatuse seaduse

arutusel läheb koosolek kahte leeri, mis teineteisega ägedas vastolus. Ounapuu seletab, et uus seaduseelnõu valla valimiste kaht tähtsamat momenti tabab: esimene, et valitavad kandidaadid peavad olema kohapealsed elanikud ja teine, et vallasekretääre valib ja laseb lahti vallavalitsus. — Esimene muudatus kiidetakse heaks ühemeelselt, kuna teise vastu vallasekretärid kohe sõjakäiku teevad. Sekretärid näitavad ära, et juurde on tulnud hulk tööd, nagu perekonna registreerimine, popsi seadus, maaseadus jne., kus sekretärid aktiivselt tegutsema peavad. Kõigis neis asjus ei saa alati toimi nii, et kõik asjaosalised rahul oleks ja nagu see harilikult on maal olnud, leitakse süüdi sekretäris. Teiselt poolt on poliitilised erakonnad alati sekretäri kangutamas kohalt kui ta nende tahtmist ei täida. Need tahtmised on aga tihti täielises vastolus rahva tahtmisega, õiglusega ja töö huvidega. Üieti on ju sekretär ainult valla raamatupidaja ja sellepärast ei peaks ta kuuluma ei vallavalitsuse koosseisu ega ka ümbervalimisele. Poliitilised parteid, kelle tallermaaks terve maa on muutunud, ei ole ka alati mitte rahva tahtmise väljendajad, vaid kitsa ringi hegemoonia tantsijad. Näiteks Tartumaal võtsid viimastel vallavalimistel valimistest osa ainult 30%. Kas on need siis rahva tahtmise väljendajad. Praeguse korra juures on vallasekretär iga kolme aasta järel ümbervalitav; see aga ei anna aega töösse süveneda, ei annagi töö tahtmist ja tuju oma ideesid rahvakasuks arendada. Sellepärast paneb Sarnet Jõgevalt ette resolutsiooni, et vallasekretärid ei kuulu vallavalitsuse liikmete hulka, tema valitakse nõukogu poolt määramata aja peale ja praegused sekretärid jäävad valimata ametisse edasi.

Sellele seisukohale astuvad vallavanemad vastu. Haaslava vallavanem leiab, et pole mingit põhjust praegust korda muuta. Kui on sekretär kindel ja õiglane

töömees, pole tal kunagi midagi karta. Näiteks toob Ahja sekretäri Puusepa, kes üle 30 aasta igasuguste parteide ja valitsuste juures ametis olnud, kuid keda kohalt tagandada keegi ei mõtlegi. Sekretärid mõtlevad ainult oma seisukoha kindlustuse peale. Ei peaks mitte tükitama muutma seadusi, mis on küllalt kaaluvalt tehtud, ainult selleks, et eluaegset kohta hoida mõnele seltskondlisele logardile. Need sõnad toovad esile ägedad protestid sekretäride poolt. Vallavanemad ruttavad oma kolleegale appi ja näitavad, et kui sekretäri seisus eluaegseks muuta, muutuksid sekretärid meil valdades bürokraatlisteks ametnikkudeks, kes võivad saksa ja santi uksest väljavisata ja kellele keegi midagi teha ei saa. Terve vallavalitsus muutuks siis nende mõjualuseks. Hüütakse: „sekretärid, olge rahvamehed ja demokraatlikud, siis on Teie tulevik kindlustatud“. Kuid sekretärid leiavad, et rahvamees saab ainult see sekretär olla, kes rahvaga ühes joob ja alati suurema poliitilise partei pilli järele tantsib. Tõsine demokraatline kord vallavalitsuses oli enne, kus valis nõukogusse terve rahvas parimaid valla elanikke, aga mitte poliitilisi kihutajaid, kes enne valijatel kõrvad kumisema kütavad lubadustega.

Viimaks pannakse küsimus hääletamisele, kusjuures Sarneti ettepanek 37 häält poolt saab, Haaslava vallavanema ettepanek, endise korra juurde jääda, aga ainult 20. —

Seaduse eelnõu omavalitsustele õiguse andmiseks maksude sissenõudmiseks vastuvaidlemata korras.

Ka siin on koosolejad kahes leeris. Vallavanemad ei taha suures enamuses seadusest midagi teada: tööd olevat isegi palju, palk väike; keegi siis maksu ei maksvat, hakatavat vastu — saad veel tappa. Arvavad, et vaevalt leidub siis inimesi, kes vallavanemaks hakkab. Ainult Kallaste alevivanem — venelane Dolgatshev — ütleb puhtas eesti keeles, et tema heameelega nõuaks kõik maksud sisse, kui selleks õigus oleks, ja arvab, et keegi vastu ei hakka. Kuid politsei tuleb sellest õrjusest vabastada ja neid konstaableid tuleb siis märksa vähendada, et rahva maksumoort ka seeläbi kergendada.

Ka sekretärid näitavad, et praegu vallavanemad maksude nõudmiseks midagi ei tee, kuid kanged on kiitlenu, et neil kõik maksud korras. Palal on aga konstaablil

1922 ja 1923 a. maksud sissenõudmata. Mida jõuabki üks inimene teha!

Üldiselt arvatakse, et vallavanemad ja abid väga hästi võiks maksud sissenõuda, kuid politseid peaks siis vähendama nii, et üle kolme nelja valla üks konstaabel jääks. Ka sellel poleks siis muud teha, kui mõni kakelus protokoll ja pidu korraspidamine aastas teha.

Lõpuks võetakse ette hääletus, kus selgub, et enamus siiski selle poolt on, et politsei maksud sissenõuaks. A. P.

Uus vallamaja.

Vana-Laitsna vald, kelle vallamaja Eesti-Läti piiriamisel Lätimaale jäi, on omale uue vallamaja ehitanud.

Rohkearvulise rahva osavõttel toimetati 12. sept. uue vallamaja pühitsemist ja avamist.

Vabad kohad.

Viljandi maakonnaavalitsuse ehitus-teede osakond vajab ajutist tehnikut.

Viljandi maakonnaavalitsus vajab kahte tervishoiu arsti.

Välismaade omavalitsused.

Läti omavalitsusest.

Ztschr. f. Kommunalwirtschaft pühendab oma 25. mai numbri täiega Läti omavalitsuse küsimustele. Selles numbris on õige täielikult ära toodud Läti linna omavalitsuste korraldus: valimiste kord, esituskogud ja linnaameti moodustamine viis ning ülesanded.

Niisama on selgitatud Läti omavalitsuste keskorganisatsiooni küsimust.

Praegu on Lätis olemas linnade ja maakonnaavalitsuste ühine keskorganisatsioon (liit), mis töötab eraõiguse alusel, nii kui meie Maakondade Liit. Välja töötatud on aga juba ka seaduseelnõu, mis seda ühist keskk kohta ette näeb avalikõiguslise asutusena.

Edasi järgneb Läti linnade finans- ja majanduselu ülevaade. Õige täielikult on valgustatud sissetulekute ja väljaminekute küsimus. Üld eelarvest võttes on protsentuaalselt sissetulekuid järgmiselt:

1923 a. 1924 a.

1. Liikumata varandustelt	4,01.	4,14.
2. Mitmesugused maksud	15,08.	14,55.
3. Kaubandus- ja tööstusmaks	15,06.	22,07.
4. Linna liik. varandustest	6,58.	6,01.
5. Linna ettevõtetest	40,92.	34,95.
6. Riiklistest toetustest	7,08.	6,35.
7. Hoolekande ja heakorra ettevõtetest	8,61.	8,04.
8. Kapitalidest	0,42.	2,22.
9. Ettenägemata sissetulek	2,24.	11,69.

Väljaminekute vahakord protsentides on:

1923 a. 1924 a.

1. Riiklistele asutustele	1,94.	1,67.
2. Linnade administrat- sjooni kulud	7,51.	8,04.

3. Liikumata varanduste korrashoid	2,68.	2,77.
4. Ettevõtete ja tööstuse kulud	31,13.	29,77
5. Sotsiaal-hoolekande ja asutused	51,66.	49,86.
6. Võlgade tasumine ja %/o	2,75.	4,37.
7. Tagavara summad	1,17.	0,80.
8. Riigimaksudeks	0,07.	0,35.
9. Ettenägemata kulud	1,09.	2,37.

Kõik linna omavalitsuste eelarved peavad ühtlase vormi järgi kokkuseatud olema, ettetoodud 9 §§ kujul ja korras.

Linna ettevõtetest ja tööstusasutustest on täielik pilt antud: Riia elektri ja gaasivabrikust, veevärgist, tapamajast ja uulitsa raudteest. Teiste linnade: Liibau, Düna-burgi, Miitau ja Vindau ettevõtete kohta on lüheldased kokkuvõtted tehtud.

Läti hariduspoliitikat on lühidalt puudutatud peajasjalikult statistiliste andmete näol: koolide, õpilaste, õpetajate jne. kohta.

Pikem kirjeldus on pühendatud korteri olude ja korterikriisi ning linnade ehituspoliitikale. Niisama on õige laialdaselt selgitatud Läti sotsiaal-hoolekande ja tervishoiu küsimusi.

Lõpuks veel Läti linnade ilustuste ja aedade, parkide ning jalutuskohtade olukorda ja edenemist.

Kahjuks ei ole nendes kirjeldustes maakonnaavalitsust sugugi ehk ainult mõne sõnaga puudutatud, millest aga selgemat ülevaadet võimata saada.

Soome valdade võlad.

Soome Valdade Liidu büroo statistika järele oli 1924 a. lõpul Soome valdadel

võlga kokku 326.3 milj. Smk. Protsente maksavad vallad aastas 26,8 milj. Smk. Võlgadest on $\frac{1}{4}$ võetud erapankadest, $\frac{1}{4}$ laenu- ja hoiukassadest, $\frac{1}{5}$ kinnitusseltsidelt ja ainult 16,1% riigilt. Võlgasi on eriotstarbeks võetud järgmiselt:

rahvakoolide ehitamiseks .	97,5	milj.	Smk.
jooksvate kulude katteks .	63,7	"	"
kinnisvara ostmiseks .	54,6	"	"
elektrikeskjaamade ehitam.	52,5	"	"
vaeste ülevõlpid. kuludeks	23,2	"	"
		Kaub.-Tööst. min.	inf.

Riigikohtu seletused.

Kas vallanõukogu on kohustatud maakonnanõukogu poolt klassiteede võrku ülesvõetud teeosasid tegemiseks ja korrastamiseks ära jaotama teetegemiskohuslaste vahel?

V. S. K. IV. k. II. v. § 265 alusel on maakonnanõukogudel õigus teid klassiteede võrku üles võtta. Selle tagajärjel, et teatav tee on klassiteede võrku üles võetud, on vallanõukogu vastavalt sama IV. k. II. v. § 291—294 ja Vabariigi Valitsuse määrusele 7 sept. 1920 a. („R. T.“ nr. 151/152 — 1920 a. Määrus teede korrastamiseks kohta § 4 ja 5) kohustatud selle tee osasid tegemiseks ja korrastamiseks ära jaotama teetegemiskohuslaste vahel.

„Õigus“.

(R. Adm. t. nr. 631 — 1926 a.)

Kas iga kohtuaste, kus küsimus üles tõstetakse, et teatud seadus ei vasta Põhiseadusele, on õigustatud ja kohustatud sellele küsimusele vastuse andma?

See arvamine on aluseta, et maksva kohtukorralduse järele ei käi küsimuse otsustamine, kas Riigikogu poolt vastuvõetud seadus on Põhiseadusega kooskõlas või mitte, Rahukogu võimkonda, ja et seda küsimust võib otsustada ainult Riigikohus, kui endise Vene Senati järeltulija. Vene ajast päritud kohtukorralduses ei ole üldse ette nähtud, et kohtud võiksid kõne all olevat küsimust otsustada. Samuti ei kuulunud selle küsimuse otsustamine Senati võimkonda. Senati Asut. Sead. § 4 ja 22 järele kuulus Senati otsustamisele ainult küsimus, kas seadus on antud Põhiseaduses ettenähtud korras, ja Senati kohuseks oli neid seadusi avaldamiseks mitte lubada, mis ei ole antud Põhiseaduse ettenähtud korras (Sen. As. S. — 1917 a.). Eesti kohtutel tuleb aga talitada Põhiseaduse § 86 järele, ja selle järele on iga koh-

tuaste, kus küsimus üles tõstetakse, et teatud seadus ei vasta Põhiseadusele, õigustatud ja kohustatud sellele küsimusele vastuse andma. Küsimuse otsustamisel, kas harilik seadus on kooskõlas Põhiseadusega või mitte, tuleb kohtul talitada samuti kui küsimuse otsustamisel, kas sundmäärus on kooskõlas seadusega või mitte. Leiab kohus, et sundmäärus on vastuolus seadusega, jätab ta selle kohaldamata; samuti tuleb kohtul jätta kohaldaamata seadus, kui kohus leiab, et seadus on Põhiseadusega vastolus.

„Õigus“.

(R. Adm. t. nr. 857¹ — 1926 a.)

Kas riigiteenijate õigused on maksavad ka linna omavalitsuse teenijate kohta?

Ei endise Vene Kodan. Teen. Seaduses (V. S. k. III k.) ega ka 18. dets. 1924 a. Riigikogu poolt vastu võetud Riigiteenistuse Seaduses („R. T.“ nr. 149 — 1924 a.) sead. nr. 97) ei ole ettenähtud et riigiteenijate õigused on maksavad ka omavalitsuse teenijate kohta, samuti ei saa linna seadusest järeldada, et kõik linna omavalitsuse ametnikud seisavad linnaga avalik-õiguslikes vahekorras. Linna seaduse § 105 on ettenähtud, et avalik õiguslikus vahekorras linnaga seisavad ainult valitud ametnikud, s. o. linnapea, linnanõunikud ja sekretär, kuna kõik teised ametnikud ja teenijad palgatakse teenistusse nimetatud § 105 alusel vaba kokkuleppe teel. Seega tuleb neid teenistuses olevaiks lugeda eralepingu alusel, vaatamata selle peale, et nendega ei sõlmita kirjalikke lepinguid.

(R. Adm. t. nr. 668¹ — 1926 a. „Õigus“.)

Kuulutakse maksvuseta

Anija vallavalitsuse poolt Maria Vaal'i nimele 31. XII. 1920 a. väljaantud hobusepass Nr. 388.